

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 392

Gospodarka regionalna w teorii i praktyce

Redaktorzy naukowi
Elżbieta Sobczak
Dariusz Głuszczyk
Marek Obrębalski

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja wydawnicza: Barbara Majewska

Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz

Łamanie: Agata Wiszniowska

Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192

e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-510-0

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	7
Franciszek Adamczuk: Szlak turystyczny Via Sacra w Euroregionie Nysa jako regionalny produkt turystyczny	9
Tomasz Bartłomowicz, Lucyna Wojcieszka: Metody wyborów dyskretnych w badaniach preferencji konsumentów usług hotelarskich powiatu jeleniogórskiego	17
Iwona Franczak: Specjalne strefy ekonomiczne jako czynnik aktywizacji gospodarczej regionu	26
Dariusz Głuszczuk: Regionalny fundusz wspomagania transakcji finansujących innowacje – ujęcie koncepcyjne.....	36
Maria Kola-Bezka: Wybrane uwarunkowania klimatu przedsiębiorczości w regionach wschodniego pogranicza UE i Białorusi	44
Marian Maciejuk: Wykorzystanie funduszy unijnych w jednostkach samorządu terytorialnego w województwie dolnośląskim w latach 2007-2013.	53
Aneta Męcza: Europejskie ugrupowania współpracy terytorialnej w Polsce – wstępna ocena	62
Jan Polski: Spójność terytorialna jako podstawa polityki regionalnej	73
Jan Stachowicz, Sławomir Olko: Procesy wdrażania regionalnej strategii innowacji jako reifikacja sieci działań – przykład województwa śląskiego	81
Jadwiga Suchecka, Edyta Żmurkow-Poteralska: Innowacyjność a zmiany strukturalne rynku pracy w województwie łódzkim.....	90
Olimpia Stanaszek: Badanie jakości życia w Polsce.....	99
Edyta Szafranek: Zintegrowane inwestycje terytorialne jako narzędzie budowy potencjału obszarów funkcjonalnych. Przykład Kędzierzyńsko-Kozielskiego Subregionalnego Obszaru Funkcjonalnego	109
Marek Szajt: Przestrzenne zróżnicowanie w finansowaniu działalności B+R jako miara potencjału innowacyjnego	119
Kinga Szmigiel: Nowa koncepcja finansowania innowacji w przedsiębiorstwach w okresie programowania 2014-2020	129
Piotr Szwinta: Możliwości rozwoju transgranicznych klastrów turystycznych w Polsce	138
Grzegorz Tekieli: Niewykorzystany kapitał ludzki w podregionach województwa dolnośląskiego	147
Arkadiusz Wojtkiewicz: Efekty społeczne bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Jeleniej Górze oraz w powiecie jeleniogórskim.....	155
Jolanta Zawora: Regionalne zróżnicowanie sytuacji finansowej gmin w Polsce	164

Summaries

Franciszek Adamczuk: Via Sacra as a regional tourism product in the Neisse Euroregion	9
Tomasz Bartłomowicz, Lucyna Wojcieszka: Discrete choice methods in the research of preferences of hospitality services consumers in Jelenia Góra district	17
Iwona Franczak: Special economic zones as a factor for activating regional economies	26
Dariusz Głuszczyk: Regional support fund for the financing innovations transactions – conceptual approach	36
Maria Kola-Bezka: Selected determinants of entrepreneurship climate in the regions of eastern borderland of the eu and belarus	44
Marian Maciejuk: The use of European Union funds in local government units in Lower Silesia Voivodeship in the period 2007-2013	53
Aneta Mędzia: The european grouping of territorial cooperation in Poland – preliminary assessment	62
Jan Polski: Territorial cohesion as the basis for the regional policy	73
Jan Stachowicz, Sławomir Olko: Implementation of the regional innovation strategy as the network of activities – example of the Śląskie Voivodeship	81
Jadwiga Suchecka, Edyta Żmurkow-Poteralska: Innovation vs. structural changes in the labour market in the Lodzkie province	90
Olimpia Stanaszek: Study of quality of life in Poland	99
Edyta Szafranek: Integrated territorial investments as a tool of building the capability of functional areas on the example of Kędzierzyńsko-Kozielski Sub-regional Functional Areas	109
Marek Szajt: Spatial differentiation in funding of R&D activity as a measure of innovative potential	119
Kinga Szmigiel: A new concept of innovations financing in enterprises in the programming period 2014-2020	129
Piotr Szwinta: Tourism clusters development prospects in the border-adjacent areas of Poland	138
Grzegorz Tekieli: Unused human capital of Lower Silesia Voivodeship sub-regions	147
Arkadiusz Wojtkiewicz: Social effects of foreign direct investment in Jelenia Góra and the district of Jelenia Góra	155
Jolanta Zawora: Local differences in the financial situation of municipalities in Poland	164

Maria Kola-Bezka

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

e-mail: mkola@econ.umk.pl

WYBRANE UWARUNKOWANIA KLIMATU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W REGIONACH WSCHODNIEGO POGRANICZA UE I BIAŁORUSI

SELECTED DETERMINANTS OF ENTREPRENEURSHIP CLIMATE IN THE REGIONS OF EASTERN BORDERLAND OF THE EU AND BELARUS

DOI: 10.15611/pn.2015.392.05

Streszczenie: Celem artykułu jest poznanie i porównanie postrzegania przedsiębiorczości oraz rozpoznanie stosowanych i oczekiwanych form jej wspierania w regionach wschodniego pogranicza UE i Białorusi, tj. w regionie wileńskim (Litwa), regionie Łatgalia (Łotwa), województwach: kujawsko-pomorskim i warmińsko-mazurskim oraz obwodzie witebskim (Białoruś). Badanie przeprowadzono wśród mieszkańców tych regionów oraz pracowników organów samorządu terytorialnego i/lub innych jednostek lokalnej lub regionalnej władzy terenowej. Wyniki badania wskazują, że pomimo odmiennych uwarunkowań, jakimi charakteryzują się wymienione regiony, panujący w nich klimat sprzyja przedsiębiorczości, chociaż niektóre działania mające na celu wspieranie przedsiębiorczości, realizowane przez samorządy, wydają się nieadekwatne do oczekiwań mieszkańców.

Słowa kluczowe: przedsiębiorczość, regiony wschodniego pogranicza UE i Białorusi.

Summary: The article aims to understand and compare the perceptions of entrepreneurship and identify used and the expected forms of support for entrepreneurship in the regions of the eastern borderland of the EU and Belarus: Vilnius Region (Lithuania), Latgale Region (Latvia), Kujawsko-Pomorskie Voivodeship and Warmińsko-Mazurskie Voivodeship (Poland) and in Vitebsk Region (Belarus). The survey was conducted among the inhabitants of these regions, and employees of local government and/or other units of local or regional self-government authorities. The results show that despite the different conditions, which characterize these regions, the prevailing climate favors entrepreneurship. However, some measures of supporting entrepreneurship used by local governments are inadequate to the expectations of the inhabitants of the regions.

Keywords: entrepreneurship, regions of eastern borderland of the EU and Belarus.

1. Wstęp

Przedmiotem opracowania jest prezentacja wybranych wyników międzynarodowego badania ankietowego dotyczącego przedsiębiorczości i innowacyjności jako czynników rozwoju regionów Europy Środkowo-Wschodniej¹.

Głównym celem tego badania była pogłębiona analiza porównawcza oraz ocena stanu obecnego i możliwości rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności w regionach trzech państw członkowskich UE: Litwy (region wileński), Łotwy (region Łatgalia) i Polski (województwa: kujawsko-pomorskie i warmińsko-mazurskie) oraz – dla porównania – na Białorusi (obwód witebski). Sformułowano również cele szczegółowe, m.in.: rozpoznanie, w jaki sposób społeczności lokalne oraz przedstawiciele samorządów postrzegają kategorię przedsiębiorczości regionu, jaki jest zakres wiedzy o jej znaczeniu dla rozwoju regionu, jakie działania są realizowane przez samorządy w celu jej wspierania i czy działania te są adekwatne do oczekiwań mieszkańców, a także jaka jest skala środków finansowych przeznaczanych przez samorządy na jej wspieranie. Poznanie i porównanie postrzegania przedsiębiorczości oraz rozpoznanie stosowanych i oczekiwanych form jej wspierania jest celem niniejszego artykułu.

Badanie przeprowadzono wśród mieszkańców tych regionów oraz pracowników organów samorządu terytorialnego i/lub innych jednostek lokalnej lub regionalnej władzy terenowej. W wyniku wybiórczego ankietowania uzyskano 1423 prawidłowo wypełnione formularze ankietowe, z czego 1243 od mieszkańców (150 na Białorusi, 255 na Litwie, 114 na Łotwie, 724 w Polsce) oraz 180 od samorządów i organów władz (odpowiednio: 25, 78, 27, 50).

Liczba respondentów nie uprawnia do uogólniania sformułowanych wniosków na całe społeczności badanych regionów ani na całą zbiorowość samorządów i władz terenowych. Mogą być one jednak traktowane jako wartościowy materiał wyjściowy do pogłębionych badań dotyczących uwarunkowań przedsiębiorczości w regionach wschodniego pogranicza UE i Białorusi, zwłaszcza że problematyka ta jest słabo rozpoznana i wybiórczo opisana w literaturze przedmiotu.

2. Czynniki kształtujące klimat przedsiębiorczości w regionie

Klimat przedsiębiorczości w regionie jest pochodną wielu czynników, z których część ma charakter uniwersalny, a część różnicujący warunki prowadzenia biznesu. Czynniki uniwersalne tworzą jednakowe warunki funkcjonowania podmiotów

¹ Badanie to zostało przeprowadzone przez międzynarodowy zespół działający przy Katedrze Integracji Europejskiej i Studiów Regionalnych na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu pod kierunkiem prof. W. Kosiedowskiego w ramach projektu badawczego pt. „Przedsiębiorczość i innowacyjność jako czynniki rozwoju regionów EŚW w kontekście wspólnotowej polityki spójności (ze szczególnym uwzględnieniem Polski)”, realizowanego w latach 2010-2013 jako projekt badawczy NN114241838.

gospodarczych w danym kraju lub grupie krajów. Można wśród nich wymienić m.in. koniunkturę na rynkach światowych, przepisy prawa regulujące zasady tworzenia i funkcjonowania przedsiębiorstw czy skalę korupcji w danym kraju. Czynniki różnicujące występują w poszczególnych regionach z różnym natężeniem. Stanowią słabe lub mocne strony regionu i mają wpływ na stopień jego aktywizacji gospodarczej.

Czynnikiem różnicującym klimat przedsiębiorczości w regionach jest regionalna kultura przedsiębiorczości, czyli postawa społeczności regionu wobec zachowań przedsiębiorczych. Ma ona wpływ na relacje podmiotów gospodarczych z otoczeniem i przekłada się na wyniki ekonomiczne regionu, chociaż nie bezpośrednio i trudno jest określić, w jakim stopniu. Jest pochodną emocji, intuicji i stereotypów – nie musi więc być racjonalna [Glinka 2008]. Jedno jest jednak pewne – brak przekonania społeczności regionu o pozytywnym wpływie zachowań przedsiębiorczych na jego rozwój nie sprzyja tworzeniu w nim proprzedsiębiorczego klimatu.

Klimat przedsiębiorczości jest w dużej mierze kształtowany przez samorząd terytorialny, realizujący nie tylko zadania własne oraz powierzone mu przez władze szczebla centralnego, ale także kreujący własną politykę rozwoju. Samorządy terytorialne w różnych krajach mają do dyspozycji podobne narzędzia wspierania przedsiębiorczości. Specyficzne uwarunkowania wewnętrzne poszczególnych regionów mogą jednak sprawić, że wykorzystywane w praktyce instrumentarium będzie w poszczególnych regionach inne bądź też działania wspierające przedsiębiorczość będą się różniły pod względem intensywności i skali środków finansowych zaangażowanych w ich realizację.

Instrumenty wspierania przedsiębiorczości wykorzystywane przez samorządy dzielą się na dochodowe i wydatkowe. Do pierwszych należą: zwolnienia i ulgi podatkowe oraz redukcje stawek maksymalnych w podatkach lokalnych. Do drugich zalicza się: inwestycje dokonywane przez organy samorządu terytorialnego, głównie w infrastrukturę techniczną i społeczną, a także instrumenty informacyjno-promocyjne (informacje o partnerach gospodarczych, gospodarce regionu, środowisku, podmiotach otoczenia biznesu) [Makiela 2008; Golik 1999; Dziemianowicz i in. 2001]. Polityka władz regionalnych powinna być prowadzona w taki sposób, aby instrumenty te stymulowały działalność gospodarczą, nie zaś demotywowały przedsiębiorców. Powinny być również adekwatne do oczekiwań mieszkańców.

Wydaje się, że zasadnicze znaczenie dla budowania klimatu sprzyjającego przedsiębiorczości ma także świadomość społeczności regionu i jego władz, że przedsiębiorczość nie jest cechą wyłącznie przedsiębiorstw i nie przejawia się tylko w wypracowywaniu przez podmioty gospodarcze konkretnych wskaźników ekonomicznych. Ma ona bowiem charakter wieloaspektowy, powinna być cechą sektora publicznego i obywatelskiego, a tworzy ją całokształt okoliczności ekonomicznych, społecznych, prawnych i politycznych sprzyjających postawom przedsiębiorczym w regionie [Kola-Bezka 2013].

3. Postrzeganie przedsiębiorczości i jej wpływu na rozwój regionu

Wyniki przeprowadzonego badania wskazują, że zarówno mieszkańcy, jak i przedstawiciele samorządów terytorialnych pogranicza UE i Białorusi interpretowali przedsiębiorczość w szerokim kontekście uwarunkowań, utożsamiając ją nie tylko z rozwijaniem nowych form działalności gospodarczej, poszerzaniem jej zakresu czy wprowadzaniem nowych lub zmodyfikowanych produktów bądź usług, ale również z rozwijaniem różnych sfer życia społeczności regionu oraz wykorzystywaniem różnorodnych czynników, w tym endogenicznych, sprzyjających społeczno-gospodarczemu rozwojowi regionu (zob. tab. 1).

Tabela 1. Interpretacja pojęcia przedsiębiorczości przez mieszkańców i przedstawicieli samorządów, w % respondentów

Wyszczególnienie	Białoruś		Litwa		Łotwa		Polska	
	M	S	M	S	M	S	M	S
Przedsiębiorczość w regionie to:								
Powstawanie nowych przedsiębiorstw	45,3	68,0	44,3	69,2	61,4	40,7	50,7	46,0
Zwiększenie rozmiarów realizowanej w regionie działalności gospodarczej	28,7	32,0	38,0	26,9	28,1	59,3	24,5	26,0
Rozwój nowych form aktywności gospodarczej	28,0	32,0	49,0	34,6	36,8	55,6	42,0	62,0
Umiejętność wykorzystania całokształtu czynników (ekonomicznych, społecznych, prawnych, politycznych i in.), sprzyjających społeczno-gospodarczemu rozwojowi regionu	52,0	40,0	46,3	52,6	49,1	88,9	60,9	68,0
Zwiększenie efektywności (rentowności) przedsiębiorstw	33,3	28,0	31,8	15,4	38,6	18,5	43,1	28,0
Poprawa konkurencyjności gospodarczej regionu	56,0	36,0	31,0	38,5	52,6	11,1	28,8	32,0
Podwyższenie atrakcyjności regionu (inwestycyjnej, turystycznej i in.)	46,0	40,0	59,2	46,2	33,3	25,9	50,0	38,0
Inne działania	2,0	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

* Procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci wskazali po 3 najważniejsze warianty odpowiedzi. Litera „M” oznacza mieszkańców, zaś „S” przedstawicieli samorządów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Respondenci, zarówno przedstawiciele samorządów, jak i mieszkańcy, postrzegali przedsiębiorczość, podobnie jak innowacyjność, jako ważne uwarunkowanie gospodarczego i pozagospodarczego rozwoju regionu. Według większości z nich przedsiębiorczość i innowacyjność przyczyniają się do tego rozwoju w dużym (znaczącym lub bardzo znaczącym) stopniu (zob. tab. 2).

Samorządowcy zgodnie stwierdzili, że najważniejsze korzyści dla regionu związane z rozwojem przedsiębiorczości i innowacyjności dotyczą: powstawania nowych,

dotatkowych miejsc pracy, wzrostu wpływów do budżetów samorządów terytorialnych, wzrostu dochodów mieszkańców regionu oraz technicznego i technologicznego rozwoju przedsiębiorstw (zob. tab. 3).

Tabela 2. Zależność między przedsiębiorczością, innowacyjnością i rozwojem regionu w ocenie mieszkańców i przedstawicieli samorządów, w % ogółu odpowiedzi

Wyszczególnienie	Białoruś		Litwa		Łotwa		Polska	
	M	S	M	S	M	S	M	S
W jakim stopniu przedsiębiorczość i innowacyjność przyczyniają się do rozwoju społeczno-gospodarczego regionu?								
Bardzo znaczącym	30,0	16,0	44,3	11,5	29,8	66,7	15,3	16,0
Znaczącym	68,0	64,0	48,2	48,7	57,9	33,3	56,0	58,0
Niewielkim	2,0	20,0	7,1	28,2	12,3	0,0	26,9	20,0
Nie mają znaczenia	0,0	0,0	0,4	7,7	0,0	0,0	0,7	6,0
Brak odpowiedzi	0,0	0,0	0,0	3,8	0,0	0,0	1,1	0,0

* Litera „M” oznacza mieszkańców, zaś „S” przedstawicieli samorządów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Tabela 3. Potencjalne korzyści wynikające z rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności w regionie w ocenie przedstawicieli samorządów, w % respondentów

Wyszczególnienie	Białoruś	Litwa	Łotwa	Polska
Zwiększenie liczby miejsc pracy	88,0	79,5	88,9	98,0
Zwiększenie dochodów samorządów lokalnych	76,0	41,0	55,6	62,0
Poprawa jakości towarów i usług	28,0	20,5	7,4	22,0
Techniczny i technologiczny rozwój przedsiębiorstw	40,0	38,5	33,3	28,0
Zwiększenie dochodów ludności	32,0	44,9	66,7	58,0
Poprawa stanu środowiska przyrodniczego	4,0	29,5	7,4	16,0
Inne	12,0	3,8	3,7	2,0

* Respondenci mogli wskazać więcej niż jeden wariant odpowiedzi, dlatego procenty nie sumują się do 100.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

4. Rodzaj, zakres i efektywność działań wspierających przedsiębiorczość

Według badanych samorządowców z Litwy, Łotwy, Polski i Białorusi zasadnicze znaczenie dla rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności miały: ulgi podatkowe, łatwy dostęp do kredytów oraz pomoc w pozyskiwaniu środków finansowych. Respondenci z Litwy i Polski często wymieniali także szkolenia i kursy umożliwiające

podwyższanie kwalifikacji lub przekwalifikowanie. Dla wielu przedstawicieli polskich samorządów ważna była również promocja przedsiębiorstw (zob. tab. 4).

Tabela 4. Najważniejsze formy wsparcia przedsiębiorczości i innowacyjności w ocenie przedstawicieli samorządów, w % respondentów

Wyszczególnienie	Białoruś	Litwa	Łotwa	Polska
Ulgi podatkowe	72,0	73,1	92,6	52,0
Dostępność kredytów	76,0	46,2	44,0	32,0
Pomoc w pozyskaniu środków finansowych	40,0	56,4	34,0	72,0
Pomoc w poszukiwaniu odpowiednich partnerów	32,0	20,5	10,0	18,0
Szkolenia, poprawa kwalifikacji, przekwalifikowanie	16,0	46,2	4,0	38,0
Dostarczanie informacji gospodarczej	12,0	17,9	2,0	30,0
Promocja przedsiębiorstw	12,0	6,4	8,0	48,0
Działalność inkubatorów biznesu i technoparków	20,0	7,7	4,0	10,0
Inne	16,0	2,6	2,0	0,0

* Respondenci mogli wskazać więcej niż jeden wariant odpowiedzi, dlatego procenty nie sumują się do 100.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Nie wszystkie z powyższych form i działań, pomimo ich dużego znaczenia w ocenie respondentów, były jednak przez badane samorzady realizowane. W części przypadków istniały ku temu obiektywne powody – np. udzielanie kredytów nie wchodzi w zakres kompetencji samorządów. Natomiast te działania, które były realizowane, charakteryzowały się zróżnicowaną intensywnością. Co więcej, działania te nie zawsze były tymi, których najbardziej oczekiwali mieszkańcy.

Na Białorusi działaniami najczęściej realizowanymi przez badane samorzady były: ułatwienia procedur związanych z rozpoczynaniem działalności gospodarczej, promocja regionu jako atrakcyjnego miejsca prowadzenia działalności gospodarczej, gromadzenie i udostępnianie informacji gospodarczej oraz rozwój instytucji otoczenia biznesu. Ostatnie działanie było wskazywane stosunkowo często również przez badanych mieszkańców tego kraju, natomiast gromadzenie i udostępnianie informacji gospodarczej – tylko przez 14% z nich. Mieszkańcy Białorusi za najbardziej pożądane działanie wspierające przedsiębiorczość uznali ulgi inwestycyjne, natomiast udział przedstawicieli samorządów, którzy je wskazali wyniósł jedynie 16%.

Odpowiedzi samorządowców z Litwy wskazują, że najczęściej realizowanymi działaniami, które także mieszkańcy wskazywali jako najbardziej pożądane, były: stosowanie ulg inwestycyjnych, tworzenie specjalnych stref ekonomicznych, stosowanie ulg w podatkach lokalnych oraz ułatwienia procedur związanych z rozpoczynaniem biznesu. Badani mieszkańcy Litwy wśród pożądanych działań wspierających przedsiębiorczość często wskazywali organizowanie powiązań między sferami nauki

i praktyki gospodarczej, lecz działanie to zostało wymienione jedynie przez 23,1% przedstawicieli samorządów. Z kolei 42,3% samorządów wprowadziło ułatwienia w ubieganiu się o środki finansowe z UE, co zostało wskazane jako jedno z najbardziej pożądaných działań tylko przez 8,2% mieszkańców.

Tabela 5. Najbardziej pożądanę przez mieszkańców działania wspierające przedsiębiorczość w regionie oraz działania rzeczywiście realizowane przez samorządy (w % respondentów)

Wyszczególnienie	Białoruś		Litwa		Łotwa		Polska	
	M	S	M	S	M	S	M	S
Ułatwienia procedur związanych z rozpoczęciem działalności gospodarczej	42,7	44,0	46,7	38,5	35,1	11,1	19,0	22,0
Ulgi w podatkach lokalnych	49,3	24,0	40,0	42,3	28,9	25,9	16,0	26,0
Ulgi inwestycyjne dla przedsiębiorstw realizujących działania rozwojowe	52,7	16,0	69,4	73,1	65,8	3,7	40,4	22,0
Tworzenie specjalnych stref ekonomicznych	43,3	28,0	40,4	50,0	36,0	48,1	23,0	22,0
Rozwój instytucji otoczenia biznesu wspierających przedsiębiorczość	31,3	32,0	22,0	21,8	28,9	25,9	31,0	22,0
Organizowanie powiązań między sferami nauki i praktyki	15,3	8,0	40,8	23,1	37,7	11,1	18,4	6,0
Inwestycje w infrastrukturę techniczną	6,7	20,0	5,5	7,7	11,4	29,6	7,5	48,0
Działania na rzecz pozyskiwania kapitału zagranicznego	12,0	20,0	14,5	2,6	8,8	11,1	4,5	20,0
Promocja regionu jako atrakcyjnego miejsca prowadzenia działalności gospodarczej	23,3	40,0	12,5	26,9	28,9	40,7	27,5	46,0
Ułatwienia w ubieganiu się o środki finansowe z UE	–	–	8,2	42,3	16,7	55,6	32,4	32,0
Gromadzenie i udostępnianie informacji gospodarczej	14,0	40,0	–	–	–	–	–	–
Inne	0,7	0,0	0,0	2,6	0,0	0,0	0,0	4,0

* Respondenci mogli wskazać więcej niż jeden wariant odpowiedzi, dlatego procenty nie sumują się do 100. Litera „M” oznacza mieszkańców, zaś „S” przedstawicieli samorządów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Odpowiedzi zebrane na Łotwie wskazują, że działania samorządów w tym kraju związane ze wspieraniem przedsiębiorczości w małym stopniu odpowiadały oczekiwaniom mieszkańców. Wprawdzie prawie połowa samorządów była zaangażowana w tworzenie specjalnych stref ekonomicznych, czego oczekiwali mieszkańcy, jednak 55,6% z nich prowadziło działania mające ułatwić pozyskiwanie środków finansowych z UE, 40,7% promowało region jako atrakcyjne miejsce prowadzenia działalności

gospodarczej, a 29,6% inwestowało w infrastrukturę techniczną, podczas gdy stosunkowo niewielu mieszkańców (odpowiednio 16,7%, 28,9% i 11,4%) postrzegało te działania jako pożądane z punktu widzenia rozwoju przedsiębiorczości.

Działania realizowane przez samorządy w Polsce również wydają się mało adekwatne do oczekiwań mieszkańców. Były to: inwestycje w infrastrukturę techniczną, promocja regionu jako atrakcyjnego miejsca prowadzenia biznesu oraz ułatwienia w ubieganiu się o środki finansowe UE. Te ostanie zostały wprawdzie wymienione jako jedne z najbardziej oczekiwanych przez mieszkańców, ale ponad 40% z nich wskazało, że najbardziej pożądane byłoby wprowadzenie ulg inwestycyjnych, co zostało wskazane jedynie przez 22% przedstawicieli samorządów (zob. tab. 5).

Przedstawiciele samorządów terytorialnych zapytano również o działania, które mogłyby służyć rozwojowi przedsiębiorczości w regionie, lecz tej funkcji nie pełnią, ponieważ albo nie są prowadzone, albo są, lecz w sposób niewłaściwy i niepełny. Samorządowcy z Litwy i Polski wśród tego rodzaju działań najczęściej wskazywali współpracę podmiotów publicznych i prywatnych w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego. Przedstawiciele samorządów łotewskich, podobnie jak Białorusini, najczęściej wymieniali marketing terytorialny oraz rozbudowę i modernizację infrastruktury. Według samorządowców białoruskich, oprócz niedostatecznie wykorzystywanego marketingu terytorialnego, wiele do życzenia pozostawiała również organizacja współpracy między przedsiębiorstwami.

Wydaje się, że jedną z przyczyn zbyt małej skali różnych działań wspierających przedsiębiorczość, realizowanych przez samorządy, jest niedostateczna ilość środków finansowych. Wyniki badania wskazują, że w przypadku większości omawianych samorządów udział wydatków na wspieranie przedsiębiorczości i innowacyjności w ich budżetach był mniejszy niż 5%. Taki udział wskazało 68% respondentów na Białorusi, 53,8% na Litwie, 81,5% na Łotwie i 72% w Polsce. Wprawdzie samorządy posilkowały się zewnętrznymi źródłami finansowania, w tym funduszami UE, jednak opieranie rozwoju regionu na tego rodzaju źródle finansowania przedsiębiorczości i innowacyjności wydaje się mało perspektywiczne, ponieważ jest to źródło ograniczone zarówno pod względem kwot, przeznaczenia (dofinansowanie uzyskują projekty o ściśle określonym przedmiocie i celach), jak i dostępności w czasie.

5. Zakończenie

Czynnikiem sprzyjającym budowaniu proprzedsiębiorczego klimatu w regionach wschodniego pogranicza UE i Białorusi jest świadomość ich mieszkańców i przedstawicieli samorządów, że przedsiębiorczość nie jest wyłącznie domeną przedsiębiorstw i nie sprowadza się tylko do generowania przez nie dodatkowych wpływów pieniężnych, ale może być cechą także innych podmiotów, których działalność ma równie duży wkład w tworzenie dobrobytu w regionie i intensyfikowanie jego rozwoju jak działalność podmiotów gospodarczych.

Co więcej, społeczności regionów oraz przedstawiciele samorządów dostrzegają i rozumieją pozytywny wpływ przedsiębiorczości na rozwój społeczno-gospodarczy regionu. Samorządowcy wśród jego przejawów wymienili nie tylko poprawę wyników ekonomicznych przedsiębiorstw i wzrost wpływów do budżetów jednostek samorządu terytorialnego, ale także tworzenie nowych, trwałych miejsc pracy, wzrost płac i poprawę jakości życia w regionie.

W kontekście oceny uwarunkowań klimatu przedsiębiorczości w badanych regionach jednoznacznie pozytywnie należy ocenić fakt, że ich samorzady realizowały różne działania mające na celu wspieranie przedsiębiorczości, a jednocześnie były świadome, że skala tych działań jest niewystarczająca. Ich efektywność mogła jednak odbiegać od wyobrażeń władarzy regionu ze względu na to, że zakres tego instrumentarium nie zawsze był adekwatny do oczekiwań mieszkańców. Rozdźwięk ten stanowi barierę rozwoju przedsiębiorczości, podobnie jak ograniczone możliwości samorządów w zakresie jej finansowego wspierania.

Literatura

- Dziemianowicz W., Mackiewicz M., Malinowska E., Misiąg W., Tomalak M., 2001, *Wspieranie przedsiębiorczości przez samorząd terytorialny*, PARP, Warszawa.
- Glinka B., 2008, *Kulturowe uwarunkowania przedsiębiorczości w Polsce*, PWE, Warszawa.
- Golik D., 1999, *Znaczenie rozwoju lokalnego oraz przedsiębiorczości w polityce rozwoju regionalnego*, [w:] J. Targalski (red.) *Przedsiębiorczość a lokalny i regionalny rozwój gospodarczy*, Wyd. Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków.
- Kola-Bezka M., 2013, *Elementy teorii przedsiębiorczości regionu*, [w:] W. Kosiedowski (red.), *Przedsiębiorczość i innowacyjność w procesie rozwoju regionów Europy Środkowo-Wschodniej*, Wyd. Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń.
- Klasik A. (red.), 2005, *Przedsiębiorczy i konkurencyjny region w teorii i polityce rozwoju regionalnego*, Biuletyn PAN KPZK, z. 218, Warszawa.
- Kuciński K. (red.), 2010, *Przedsiębiorczość a rozwój regionalny w Polsce*, Difin, Warszawa.
- Makiela Z., 2008, *Przedsiębiorczość regionalna*, Difin, Warszawa.
- Olesiński Z., 2005, *Zarządzanie w regionie. Polska-Europa-Świat*, Difin, Warszawa.